

روش پژوهش در علوم انسانی و اجتماعی

دکتر مختار رنجبر^۱

دکتر صالح روستا^۲

دکتر علیرضا تنوری^۳

^۱ . استادیار و عضو هیات علمی دانشگاه آزاد اسلامی لامرد

^۲ . کارمند منطقه ویژه اقتصادی انرژی پارس، مجتمع بندری پارس علویه

^۳ . مدیر مؤسسه دارالعلوم شیراز

سرشناسه	: رنجبر، مختار، ۱۳۶۲ -
عنوان و نام پدیدآور	: روش پژوهش در علوم انسانی و اجتماعی / مختار رنجبر، صالح روستا، علیرضا تنوری.
مشخصات نشر	: گرگان: انتشارات نوروزی، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری	: ۲۱۷ ص.
شابک	: 978-622-02-0481-7
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
موضوع	: علوم انسانی -- تحقیق -- روش شناسی
موضوع	: Humanities -- Research -- Methodology
موضوع	: علوم اجتماعی -- تحقیق -- روش شناسی
موضوع	: Social sciences -- Research -- Methodology
شناسه افزوده	: روستا، صالح، ۱۳۶۰ -
شناسه افزوده	: تنوری، علیرضا، ۱۳۲۵ -
رده بندی کنگ	: ۱۸۶AZ
رده بندی دی	: ۳۰۷۲/۰۰۱
شماره کتابشناختی ملی	: ۵۷۱۴۷۱۲

روش پژوهش در علوم انسانی و اجتماعی

تالیف: دکتر مختار رنجبر - دکتر صالح روستا - دکتر علیرضا تنوری

صفحه آرا و طراح جلد: بهار عزیزی

نوبت چاپ: اول-۱۳۹۸

مشخصات ظاهری: ۲۱۶ ص

قطع: وزیری

شمارگان: ۱۰۰۰

شماره شابک: ۷-۰۴۸۱-۰۲-۶۲۲-۹۷۸

چاپ و نشر: نوروزی-۰۱۷۳۲۲۴۲۲۵۸

قیمت: ۴۰۰۰۰ تومان

حق چاپ برای نویسنده محفوظ می باشد.

نشانی: گلستان، گرگان، خیابان شهید بهشتی، بازار رضا (ع). ۰۱۷-۳۲۲۴۲۲۵۸
 دورنگار: ۰۱۷-۳۲۲۴۰۰۴۷ آدرس الکترونیکی: Entesharate.noruzi@gmail.com
 سایت انتشارات: www.Entesharate-noruzi.com

فهرست مطالب

۱.....	مقدمه.....
۳.....	فصل اول.....
۳.....	مفاهیم و کلیات.....
۵.....	معنای پژوهش.....
۷.....	ویژگی‌های پژوهش علمی.....
۱۱.....	مفهوم پژوهش در زبان عادی.....
۱۲.....	مفهوم پژوهش در زبان علمی.....
۱۲.....	فرآیند پژوهش (مراحل پژوهش).....
۱۲.....	مرحله‌ی دوم: شناسایی مسئله.....
۱۳.....	مرحله‌ی سوم: جمع‌آوری اطلاعات داده‌ها.....
۱۳.....	مرحله‌ی چهارم: تجزیه و تحلیل اطلاعات.....
۱۳.....	مرحله‌ی پنجم: تدوین گزارش پژوهش.....
۱۵.....	شرایط لازم برای پژوهشگری.....
۱۵.....	معنا و مفهوم مسئله.....
۱۶.....	انتخاب مسئله‌ی پژوهشی.....
۱۷.....	منابع کشف مسئله‌ی پژوهشی.....
۱۹.....	اصولی در باب تجزیه و تحلیل مسئله.....
۲۰.....	اهمیت و ضرورت پیشینه‌شناسی.....
۲۱.....	فرآیند بررسی پیشینه‌ی پژوهش.....
۲۵.....	فصل دوم.....
۲۵.....	روش جمع‌آوری مطالب موضوع تحقیق.....
۲۷.....	روش جمع‌آوری مطالب.....
۲۷.....	۱- انتخاب موضوع تحقیق.....
۳۰.....	۲- بیان مسأله.....
۳۱.....	۳- بررسی مطالعات موجود.....
۳۱.....	۴- سؤال اصلی تحقیق.....
۳۱.....	۵- بیان فرضیه.....

۳۲	۶- اهداف پژوهش
۳۲	۷- تعریف مفاهیم
۳۲	۸- متغیرها
۳۲	۹- روش تحقیق
۳۳	۱۰- سازماندهی تحقیق
۳۳	کنترل و ارزیابی نگارش مسئله تحقیق
۳۵	انواع روش ها و ابزارهای گردآوری اطلاعات
۳۵	انواع روش مشاهده
۳۶	ابزارهای مشاهده مستقیم
۳۶	ابزارهای مشاهده غیرمستقیم
۴۰	تعریف کتابخانه
۴۴	انواع منابع مرجع
۴۸	اصطلاحنامه (تزاروس)
۴۸	جزوه
۴۹	روش طبقه‌بندی (رده‌بندی) کتاب
۴۹	رده‌بندی دهدهی دیویی
۵۰	رده‌بندی کتابخانه‌ی کنگره
۵۲	انواع برگه‌های کتاب
۵۳	اصول و شیوه‌های جمع‌آوری اطلاعات
۵۴	مطالعه منابع و متون
۵۵	ویژگی‌ها و مشخصات برگه‌ی یادداشت
۵۶	فنون یادداشت‌برداری
۵۷	بازنگری و ویرایش فیش‌ها
۵۸	نقد و ارزیابی اطلاعات جمع‌آوری شده
۵۹	تدوین گزارش پژوهش
۶۱	فصل سوم
۶۱	انواع پژوهش علمی
۶۳	طبقه‌بندی پژوهش‌های علمی
۶۳	انواع پژوهش بر اساس نوع مسئله

۶۵	انواع پژوهش بر اساس روش و ابزار گردآوری اطلاعات
۶۸	مراحل پژوهش در پژوهش تجربی آزمایشی
۷۲	ب) پژوهش علی یا پس از وقوع
۷۲	ج) پژوهش تجربی توصیفی (غیرآزمایشی)
۷۳	انواع پژوهش عقلی
۷۵	انواع پژوهش مستند به گواهی دیگران
۷۶	پژوهش‌های اسناد و مدارکی
۷۶	انواع اسناد و مدارک
۷۷	انواع پژوهش‌های اسناد و مدارکی
۷۸	گستره‌ی پژوهش‌های دینی
۸۱	انواع پژوهش دینی
۸۳	فصل چهارم
۸۳	روش، نمونه و متغیرها
۸۵	مقدمه‌ای بر روش پژوهش
۸۵	روش‌شناسی
۸۷	روش تحقیق برای علوم اجتماعی
۸۹	مبانی علم اجتماعی
۸۹	برخی از جدول‌های علوم اجتماعی
۹۰	اصول اخلاقی در علوم اجتماعی
۹۰	برخی از الگوهای تبیینی علوم اجتماعی
۹۲	مسائل اخلاقی در تحقیق اجتماعی
۹۲	سیاست پژوهش اجتماعی
۹۳	روش‌های جمع‌آوری داده‌ها در علوم اجتماعی
۹۴	گزینه‌های عملیاتی کردن در علوم اجتماعی
۹۵	معیار سنجش کیفیت در علوم اجتماعی
۹۶	شاخص‌ها در برابر مقیاس‌ها در علوم اجتماعی
۹۶	مقیاس‌سازی در علوم اجتماعی
۹۸	جمعیت‌ها و چهارچوب‌های نمونه‌گیری در علوم اجتماعی
۹۸	انواع طرح‌های نمونه‌گیری در علوم اجتماعی

۱۲۰	موج‌های روش شناختی
۱۳۷	روش‌های شناخت
۱۳۷	رویکرد خردگرایانه
۱۳۷	رویکرد تجربی یا طبیعت‌گرایانه
۱۳۸	انواع متغیرهای پژوهش
۱۳۹	انواع متغیرها
۱۳۹	نامگذاری متغیرها
۱۴۰	انواع متغیرهای پژوهش
۱۴۱	مقیاس‌ها - اندازه‌گیری متغیرها
۱۴۲	انواع مقیاس اندازه‌گیری متغیرها
۱۴۲	۱- مقیاس اسمی
۱۴۳	۲- مقیاس رتبی
۱۴۳	۳- مقیاس فاصله‌ای
۱۴۳	۴- مقیاس نسبی
۱۴۴	مفاهیم و روش‌های نمونه‌گیری
۱۴۵	انواع بررسی‌های نمونه‌ای
۱۴۵	اهمیت و ضرورت نمونه‌گیری
۱۴۵	تعیین حجم نمونه
۱۴۶	ارتباط حجم نمونه با فرضیه پوچ (صفر یا آماری)
۱۴۷	مزایای نمونه‌گیری
۱۴۷	اشتباهات نمونه‌گیری
۱۴۸	خطای نمونه‌گیری
۱۴۸	انواع نمونه‌گیری تصادفی
۱۴۸	انواع نمونه‌گیری
۱۴۸	نمونه‌گیری برای تعیین یک نسبت
۱۴۹	نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌بندی شده
۱۵۰	نمونه‌گیری سیستماتیک
۱۵۱	نمونه‌گیری خوشه‌ای
۱۵۱	نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای

۱۵۲.....	مراحل اصلی در یک بررسی نمونه‌ای
۱۵۴.....	نمونه‌گیری و انواع آن
۱۵۵.....	فصل پنجم
۱۵۵.....	روش تحقیق در علوم اجتماعی
۱۵۷.....	پژوهشگر کیست؟
۱۵۷.....	روش‌های تحقیق:
۱۵۸.....	تعریف تحقیق
۱۵۸.....	مراحل تحقیق در علوم اجتماعی
۱۶۵.....	تحقیقات ژرفا: تر:
۱۶۶.....	مطالعه موردبرگزیده:
۱۶۷.....	مشاهده
۱۶۷.....	اهمیت مشاهده:
۱۷۲.....	پرسش‌نامه:
۱۷۳.....	تهیه و اجراء پرسش‌نامه:
۱۷۳.....	پرسش‌نامه با پرسش‌های بازپسته:
۱۷۴.....	پرسشهای چند پاسخی
۱۷۵.....	طبقه‌بندی به اساس ماهیت پاسخها:
۱۷۶.....	بکاربردن پرسش‌نامه:
۱۷۷.....	مصاحبه (گفتگو)
۱۷۸.....	مصاحبه بر حسب روش اجراء:
۱۸۰.....	مزایای مصاحبه آزمون بر پرسش‌نامه‌ها:
۱۸۱.....	فصل ششم
۱۸۱.....	روش تحقیق در علوم رفتاری
۱۸۳.....	تقسیم‌بندی روش تحقیق در علوم رفتاری
۱۸۳.....	الف) بر اساس پارادایم
۱۸۳.....	ب) بر اساس بعد زمانی:
۱۸۴.....	ت) بر اساس هدف تحقیق:
۱۸۶.....	ث) بر اساس نحوه گردآوری داده‌ها (تحقیق توصیفی):
۱۸۷.....	تحقیق پیمایشی:

- تحقیق توصیفی ۱۹۲
- ب) تحقیق ارزشیابی ۱۹۲
- ج) مطالعه موردی ۱۹۳
- د) مطالعه پیمایشی ۱۹۳
- و) مطالعات همبستگی: ۱۹۴
- ز) تحقیقات پس از وقوع ۱۹۴
- منابع و مأخذ ۱۹۵
- پیوست ها ۲۰۵
- پیوست ۱: جدول کوهن برای محاسبه حجم نمونه براساس حجم جامعه، سطح خطا و فاصله اطمینان ۲۰۶
- پیوست ۲: جدول مورگان برای محاسبه حجم نمونه ۲۰۷

مقدمه

روش پژوهش روش علمی است. روش پژوهش علمی مبتنی بر رعایت اصول و بنیان‌های منظم و مدونی است که با طی گام‌های علمی به پیش می‌رود. برخی را عقیده بر آن است که علم همان روش است. در هر حال می‌توان به خوبی پذیرفت که هیچ علمی فاقد روش نیست و دست‌آوردهای هر تحقیقی علمی به همان نسبت حایز ارزش‌اند که با روش‌هایی درست اخذ شده باشند. از جانب دیگر، می‌توان پذیرفت که هدف غایی مدرسه در تمامی س‌ارح آن تنها انتقال دانسته‌ها نیست، بلکه آموزش شیوه‌های کار در آموزش است. از این رو کسی که بعد از سالیانی چند فارغ‌التحصیل می‌شود، در واقع شیوه‌ها و روش‌ها و راه‌های آموختن را آموخته است و باید از این پس، خود راه بی پایان دانش را بی‌پیماید و بر دانسته‌ای بشری‌فایده‌از دیدگاهی دیگر و با قبول همین اندیشه، دکارت در اثر معروفش «گفتار درماتی» همة انسان‌ها را صاحب استعداد می‌داند. به نظر او، هرکس دارای توانایی خاصی است که با آن به آسان‌آمده است و تفاوت انسان‌ها در شیوه‌ها یا روش‌های شکوفاسازی این استعداد باقوه است.

در این نوشتار ضمن بیان مفهوم مطالعه و کتابخوانی در شش فصل، فصل اول مفاهیم و کلیات و فصل دوم روش جمع‌آوری مطالب، موضوع تحقیق و فصل سوم انواع پژوهش علمی و فصل چهارم روش، نمونه و متغیرها و فصل پنجم روش تحقیق در علوم اجتماعی و فصل ششم روش تحقیق در علوم رفتاری به صورت مختصر بیان و ارائه شده است و خوانندگان خود به انتخاب و بهره‌از بهترین روش‌ها همت‌نمارند.

دکتر مختار رنجبر^۱

دکتر صالح روستا^۲

دکتر علیرضا تنوری^۳

^۱ استادیار و عضو هیات علمی دانشگاه آزاد اسلامی لامرد

^۲ کارمند منطقه ویژه اقتصادی انرژی پارس. مجتمع بندری پارس عسلویه

^۳ مدیر موسسه دارالعلم شیراز